

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΡΩΤΟΜΑΘΗΤΗ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

Τὰ μέρη τοῦ κορμιού.

7. Σὰ θέλεις νὰ κάνεις ἕνα σκιάχτρο, γιὰ νὰ μὴ σοῦ τρῶν τὰ πουλιά τὸ σπύρο στὸ χωράφι, παίρνεις χοντρὸ κομᾶτι ξύλο καὶ κάνεις τὸν κορμό. Τὸ στυλῶνεις ἔπειτα μὲ διὸ ραβδιὰ λιγνότερα καὶ κάνεις τὰ σκέλια. Στὸ ἄπαντο μέρος τοῦ κορμιού πλάγια μπήγεις ζερβόδεξα κι' ἀπὸ ἕνα ἄλλο λιγνὸ ραβδί, τὰ βραχιόνια ποὺ λές· καὶ τέλος στὴν κορφή τοῦ χοντροῦ τοῦ ξύλου βάζεις ἕνα στρογγυλὸ κομᾶτι, κι' ἀπὸ εἶναι τὸ κεφάλι. Κεφάλι, κορμὸς, κι' ἄκρα, δηλαδή σκέλια καὶ βραχιόνια, ὅλα ἀπὸ μὴνι κάνουνε σωστὸ κορμί.

Τοῦ σκιάχτρου σου ὅλα τὰ μέρη μιᾶζουν, καὶ μοναχὰ ἡ μορφή τους ἀλλάζει. Τοῦ δικοῦ σου τοῦ κορμιού κεφάλι, κορμὸς, ἄκρα εἶναι ὅλα ἀλλιώτικα, ὅπως ἐφοκα θὰ δεῖς ἂν τὸ κομματιάσεις. Μὰ φυσικὰ, δὲ μπορεῖς δὲ καὶ τόσο νὰ κομματιάσεις τὸ ἴδιο σου τὸ κορμί· μπορεῖς ὅμως πῆς ψόφιου κουνελιού. Λοιπὸν τώρα πῆς πῶς παίρνεις πρῶτα πρῶτα ἕνα τοῦ σκέλι.

Πρῶτα ἔχεις τὸ Πετοῖ μὲ τὸ μαλλί του ἀπ' ὄξω. Ἄν τὸ κόψεις προσεχτικὰ μὲ μαχαίρι ἢ μὲ ψαλίδι καὶ τὸ γδάρεις, τότες ἀπὸ τὸ μέσα μέρος θὰν τὸ βρεῖς γλυστρὸ καὶ γυαλιστερό. Κάτου ἀπὸ τὸ πετοῖ θὰ δεῖς ὅτι λέμε Σάρκα, ποὺ τοῦ κουνελιού εἶναι κτι ἀχνότερη, δηλαδή ὅχι τόσο κόκκινη ὅσο ἡ βοδινὴ ἢ ἡ ἀρνέσσα, ὅμως ὅμοια ἀρκετά. Τὴ σάρκα μπορεῖ νὰν τὴ σκεπάζει λίγο πάχος. Τοῦ ἀρνιού τὸ σκέλι, καθὼς τὸ βλέπεις στοῦ χασάπη, ἔχει ἀρκετὸ πάχος· τοῦ κουνελιού ὅμως πολὺ λίγο.

Τὴν κοκκινωπὴ τὴ σάρκα ἀπὸ τώρα κι' ὁμπρὸς θὰν τὴ λέμε Ποντίκι. Ἄν τὸ ποντίκι τὸ τραβήξεις ἐδῶ κι' ἐκεῖ κομᾶτι, θὰ δεῖς πῶς ἐφοκα χωρίζεται σὲ μάτσα κατὰ μᾶκρος τοῦ σκελιού, καὶ πῶς τὸ κάθε μάτσο εἶναι δεμένο στὸ σκέλι, δεμένο σφιχτὰ στὴν ἄκρη, ὅμως ἀναλυτὰ μεταξὺ. Κάθε μάτσο εἶναι ἕνα ποντίκι. Θὰ παρατηρήσεις πῶς πολλὰ τους σμίγουν πότε τὴ μὴ τους ἄκρη πότε καὶ τίς διὸ σ' ἄσπρους ἢ μαδιωποὺς γυαλιστεροὺς σπάγγους ἢ λουρίδες, καμωμένες φαίνεται ἀπὸ οὐσία διαφορετικὰ παρ' ὅτι τῶν ποντικιῶν. Ἐπειτα θὰ δεῖς πῶς οἱ σπάγγοι δὲν εἶναι μαλακοὶ καὶ χρεατίνιοι ὅπως τὰ ποντίκια, παρὰ στερεοὶ κι' ἀλύγιστοι. Ἀπτοὶ οἱ

*) Κοίταξε φύλλ. 184.

σπάγγοι λέγονται Τένοντες. Πότε εἶναι φαρδιοὶ καὶ κοντοὶ, πότε λιγνοὶ καὶ μακρουλοὶ.

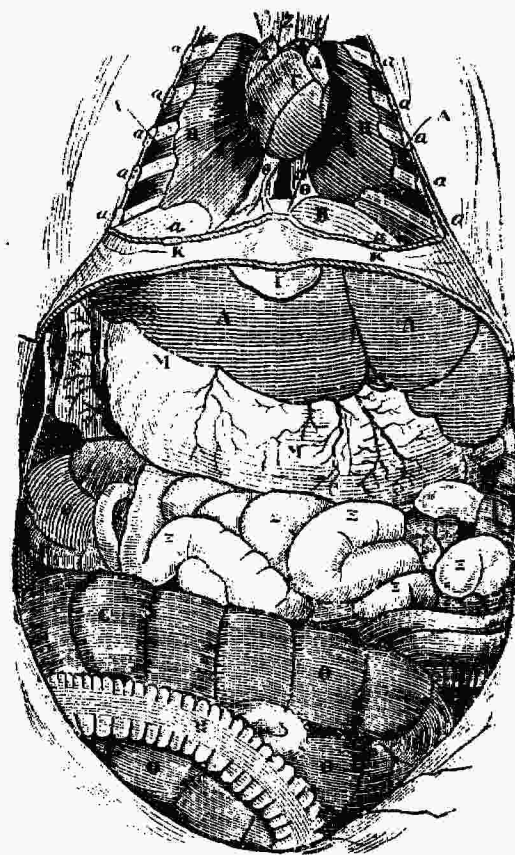
Καθὼς χωρίζεις ἀπὸ τὰ ποντίκια, θὰ δεῖς μεταξὺ τους (κατὰ μᾶκρος πάντα τοῦ σκελιού) μικρὲς ἄσπρες καὶ μαλακὲς κλωνίτσες ποὺ πολὺ συχνὰ κλαδώνουν καὶ καταντοῦν τόσο ψιλὲς ποὺ δὲ φαίνονται. Ἀπὸ εἶναι τὰ Νέβρα. Μεταξὺ τὰ ποντίκια εἶναι ἀκόμα κι' ἄλλες μικρὲς κλώνες κόκκινες ἢ κοκκινόμαυρες, ποὺ ἂν τίς κεντρήσεις στάζουν μιά ἢ καὶ κάμποσες σταλακταίς αἷμα. Ἀπτοὶ εἶναι Φλέβες, κι' ἀληθινὰ δὲν εἶναι μὴτε κλώνες μὴτε σπαγγάνια, παρὰ σωληνάκια γιομᾶτα αἷμα. Κατὰ μᾶκρος πάλι τῶν φλεβῶν βρίσκονται παρόμοια σωληνάκια μὲ πολὺ λίγο αἷμα μέσα ἢ καὶ καθόλου. Ἀπὸ εἶναι οἱ Ἀρτηρίες. Οἱ φλέβες κι' οἱ ἀρτηρίες μαζί λέγονται Αἱματόσταμνα, κι' ἐφοκα βλέπεις ἀπὸ τὰ μεγαλύτερά τους πῶς εἶναι ἀληθινὰ σωληνάκια. Τέλος, ἂν πᾶς ὁμπρὸς χωρίζοντας ἐλοένα τὰ ποντίκια, θὰ φτάσεις στὸ σκληρὸ τὸ Κόκκαλο καταμεσῆς τοῦ σκελιού· κι' ἂν καλοκοιτάξεις, θὰ βρεῖς πῶς στὸ κόκκαλο εἶναι δεμένα πολλὰ ποντίκια.

Καὶ τώρα πολέμησε νὰν τὰ βάλεις ὅλα πίσω στὸν τόπο τους. Θὰ δεῖς πῶς, ἂν καὶ δὲν ἐκοψες μὴτ' ἐσκίσεις μὴτ' ἐσπασες μὴτε ποντίκι μὴτε αἱματόσταμνο μὴτε κόκκαλο, ἄδύνατο νὰν τὰ ξαναβάλεις πάλι πίσω ὅπως εἶταν πρὶν. Ἐγιναν ὅλα κουβάρι. Κι' ἐγιναν γιὰτί, ἂν καὶ δὲν ἐσκίσεις μὴτε ποντίκι μὴτε αἱματόσταμνο, ὅμως ἐσκίσεις κάτι ποὺ δίνει πετοῖ καὶ ποντίκι καὶ πάχος κι' αἱματόσταμνα καὶ κόκκαλο ὅλα μαζί. Γιὰτί ἂν ξαναθετάσεις, θὰ βρεῖς πῶς μεταξὺ τους βρίσκεται μιά ὕλη ἐφοκλόσπαστη κλωστήνια ποὺ τὰ δίνει ὅλα καὶ τὰ συγκρατᾷ, ἀπαράλλαχτα ὅπως μέσα σὲ μπαμπάκι τυλίγουμε ἐφοκλόσπαστα παιχνίδια καὶ σύνεργα. Ἀπὸ τὴ κλωστήνια ὕλη ποὺ ἐσκίσεις καὶ καταστρεφες λέγεται Συγκρατικὸ, γιὰτί συγκρατᾷ ὅλα τὰ μέρη μαζί.

Καλὰ λοιπὸν. Στὸ σκέλι (καὶ τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὸ βραχιόνι) ἔχουμε πετοῖ, πάχος, ποντίκι, τένοντες, αἱματόσταμνα, νέβρα, καὶ κόκκαλο, ὅλα τυλιγμένα μαζί μέσα στὸ συγκρατικὸ καὶ σκεπασμένα μὲ πετοῖ· τὸ σύνολό τους ὁλωνῶν ἀπὸ τῶν κάνει τὸ στερεὸ τὸ σκέλι. Ἀς τὰ λέμε ἀπὸ τὰ Πλοκοῦς τοῦ σκελιού.

8. Ἄν καταπιαστείς τώρα τὸν κορμὸ καὶ κόψεις ὡς μέσα τὸ πετοῖ τῆς κοιλίας, πρῶτα θὰ ξαναβρεῖς ποντίκια μὲ νέβρα κι' αἱματόσταμνα ὅπως πρὶν. Μὰ σὰν κόψεις πέρα προσεχτικὰ τὰ ποντίκια (γιὰτί ἐδῶ δὲ χωρίζονται ἐφοκα), φτάνεις σὲ κάτι ποὺ δὲν ἔβρες πρὶν στὸ σκέλι, δηλαδή σ' ἕνα Κούφωμα. Εἶναι τοῦτο κάτι καινούργιο — τίποτα τέτιο δὲν ἔχει τὸ σκέλι — μεγάλο κούφωμα, γιομᾶτο βέβαια κάτι, μὰ πάντα κούφωμα. Μάλιστα ἂ σκίσεις τοῦ κουνελιού ὡς ἴσια ἄπαντο τὸ μπροστινὸ μέρος τοῦ κορμιού καὶ γυρίσεις κάτω ἢ κόψεις τὰ πλάγια ὅπως

φαίνεται στὸ ἀχνάρι ἀρ. 1, θὰ δεῖς πῶς ὅλος ὁ κορμὸς εἶναι κούφωτος ἀπὸ πᾶντο ὡς κάτω, ἀπὸ τὰ λαίμω ὡς στὰ σκέλια.

Ἀχν. 1

Σπλάγχνα κουνελιού ὅπως φαίνονται δταν ἀνοίξεις τὸ Θώρακα καὶ τὴν Κοιλιά δίχως ἄλλο κόψιμο

- A. Κούφωμα τοῦ Θώρακα
- B. Φράχτης
- Γ. Κοιλίτσες τῆς Καρδιᾶς
- Δ. Λουβὶα τῆς Καρδιᾶς
- E. Πλεμονικὰ Ἀρτηρία
- Z. Ἀσπρὴ
- H. Πλεμόνια, σωριασμένα
- Θ. Πλαγινὰ μέρη τῶν Πλεμονικῶν Μεμβρανῶν
- I. Χόντρος στὸ τέλος τοῦ Στέρνου
- K. Μέρος τοῦ τοίχου τοῦ κορμιού μεταξὺ Θώρακα καὶ Κοιλίας
- α. Παγίδια μὲ κομμένες τίς ἄκρες
- Λ. Συκώτι
- M. Στοιμάχι
- N. Παραστόμαχο
- Ξ. Μικράντερο
- O. Τυφλάντερο, ποὺ στὸ κουνέλι, καθὼς καὶ σ' ἄλλα χορτοφάγα ζῶα, εἶναι ὑπερβολικὰ μεγάλο
- Π. Μεγαλάντερο

Τώρα παρατήρησε προσεχτικὰ, καὶ θὰ δεῖς πῶς τὸ κούφωμα χωρίζεται σὲ διὸ ἀπὸ σταθερὸ μέσο-τοίχο (Ἀχν. 1, B) ποὺ λέγεται Φράχτης. Τὸ χωρίσμα τὸ κάτω ἀπὸ τὸ φράχτη εἶναι μεγαλύτερο.

DR KARL DIETERICH

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΕΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ*

Εἶναι ἕνα γεγονός ποὺ δὲν ἐκτιμήθηκε στὴ δυτικὴ Εὐρώπη: ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβῃ βαθιὰ τὴν ἱστορικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ, ὅπως καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, ὅσο δὲ γνωρίζει τίς κοινὲς βάσεις ποὺ στηρίζεται τὸ σύνολο τοῦ πολιτισμοῦ τους, τοῦ τόσο κατὰ βάθος διαφορετικοῦ ἀπὸ τὸ δικό μας, ὅσο δὲν ξέρεῖ τί ἐμπόδιο στάθηκε αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς τόσο στὸ ἑξυλισμὸ τῆς ἐθνικότητος τοῦ τόπου ὅσο καὶ στὸ

*) Δημοσιεύθηκε τελευταία στὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Φόερ» τοῦ Βερολίνου.

νεώτερο πνεῦμα καὶ πῶς ὅλος ὁ πνευματικὸς ἀγῶνας ποὺ ἀγωνίζονται ἐδῶ κι' ἐκεῖ πενήντα χρόνια περίπου γιὰ νὰ ποχτήσουν τὸν ἰδιαίτερο ἐθνισμό τους καὶ νὰ ἐξευρωπαϊσθῶν, εἶναι στὸ βάθος ἕνας ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ ἴδιου σχεδὸν χιλιόχρονου πολιτισμοῦ τους, γιὰτί αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς εἶναι ναρκωμένος καὶ πεθαμένος, γιὰτί κατάντησε δεσμὸς κι' ὄχι μοχλὸς γιὰ τὸ πνεῦμα, γιὰτί παραλύνει τὴ δύναμη ἀντὶ νὰ τὴ ζωντανεύῃ.

Στὴν προηγούμενη μελέτη μας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἀποδείξαμε πῶς τὸ περιεχόμενο τῆς ἀνατολικοευρωπαϊκῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ἱστορία καὶ ἡ διαφορετικὴ μορφή μιᾶς διπλῆς ξένης κυριαρχίας, τῆς τούρκικης στὴ νότια ἀνατολὴ καὶ τῆς ρουσοταταρικής στὴν ἀνατολή. Μὰ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ξένη κυριαρχία εἶταν ἡ συνέπεια μονάχα μιᾶς ἄλλης, ἐν μέρει πολιτικῆς, ἐν μέρει πνευματικῆς ξένης κυριαρχίας ποὺ κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἀποτίναγμα τῆς γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμα τυραννοῦσε καὶ σκλάβωνε τίς ψυχὲς καὶ τὸ δάμασμά της στὴν πνευματικὴ

ζωὴ μόλις τὸ 19ον αἰῶνα κατερθώθηκε: τῆς κυριαρχίας τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος ποὺ μὲ τίς περισσότερες ἢ λιγότερες λανθάνουσες ἐπιδράσεις τοῦ δέχτηκε σὰ Δαναῶν δῶρο· ἔφερε μὲν τὸ Χριστιανισμὸ στους λαοὺς ποὺ ἦσαν μὲ συνάφεια μαζί τους, μὰ σὲ τέτοια ἄψυχὴ μορφή ὥστε ν' ἀπειλήσῃ νὰ πνίξῃ τὴν ψυχὴ τους τὴν ἴδια, ὅπως ὁποῖτε νὰ τὴ θάρυνῃ γιὰ καιρὸ. Γιὰτί ὁ τραχὺς βυζαντινὸς πολιτισμὸς καθίστε μέσα στὴ μαλακὴ σλαβικὴ ψυχὴ σὰ μετάλλινον καλοῦπι σ' εὐκαλόπιαστο πηλό· ἄφησε καὶ μέσα τὸ ζωηρὸ ἀποτύπωμα τῆς ἰδιαίτερης κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς κατασκευῆς τοῦ ποὺ τὰ ἴχνη της δὲ σβύστηκαν ὁλότελα, ἀκόμα καὶ [σήμερα, ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἀς κοιτάξουμε πρῶτα αὐτὴ τὴν κατασκευὴ καὶ τὸ ἀποτύπωμά της ἀκριβέστερα. Τρία χαρακτηρίζουν τὴν ἐσωτερικὴ κι' ἐξωτερικὴ φυσιογνωμία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὡς μητέρας τῆς σύγχρονης ἀνατολ. Εὐρώπης: α') αὐτὸ δὲν ἀποτελοῦσε ἐνιαῖο ἐθνικὸ ὄργανισμὸ, ἀλλὰ παρδαλὸ μωσαϊκὸ λαῶν· β') τὸ μονομερές κοινωνικὸ τοῦ οἰκοδόμημα εἶταν ἐναντίον σὲ

και λέγεται *Κοιλιά*. Εκεί μέσα θα δεις μεγάλη βα-
θυοκύκλινη μάζα, που είναι το *Στομάχι* (Α). Κοντά
στο συκώτι είναι το *Στομάχι*, γλυστό κι' άχνό (Μ),
κι' έπειτα θα δεις τις κουλουριές των έντερων π' άλ-
λοτες είναι στενές (Ξ) κι' άλλοτες φαρδιά (Ο—Π)
(σε μερικά μέρη μάλιστα φαρδύτερα κι' από το στο-
μάχι) και που γιομίζουν το λοιπό μέρος της κοιλίας.
Αν παραμερίσεις τ' έντερα—και γίνεται εύκολα—
θα βρεις τοποθετημένους από κάτω τους ζερβοδέξα
δύο μικρούς καστανοκόκκινους βώλους, κι' άφτά είναι
τα *Νεφρά*.

Στο μικρότερο κούφωμα από πάνω από το φρά-
χτη που το λένε *Θώρακα* ή *Στήθος*, θα δεις κατά-
μεσα την *Καρδιά* (Γ), και ζερβοδέξα της δύο τριαν-
ταφυλλένιους όγκους που σαν τους ζουλας τους νιώ-
θεις σα σφουγγάρια. Αφτόι είναι τα δύο *Πνεμόνια*
(Η). Θα παρατηρήσεις πως η καρδιά και τα πνε-
μόνια γιομίζουν το κούφωμα του στήθους πολύ λι-
γότερο παρ' όση το συκώτι, στομάχι, έντερα κλπ.
γιομίζουν το κούφωμα της κοιλίας. Μάλιστα φαίνε-
ται σα να είναι μέσα στο στήθος μεγάλο έφκαίρο
μέρος. Μά, καθώς θα δούμε παρακάτω, τα πνεμό-
νια αληθινά γιομίζουν το στήθος πριν το άνοιξεις,
μόνη ζάρωσαν πολύ άμέσως μόλις τόκοψες, κι' έτσι
έφισαν τη μεγάλη άδιανή θέση που βλέπεις.

(Ακολουθεί)

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΤΙ ΑΞΙΖΟΥΝ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΑΣ

Ο Ίταλός Παβολίνης τύπωσε τώρα τελευταία καινού-
ρια έκδοση των δημοτικών τραγουδιών μας που έβγαλε
ιταλικά μεταφρασμένα και σχολιασμένα στα 1841 ο με-
γάλος φίλος της Ελλάδας και του Σολωμού, ο Τομαζέο.
Το βιβλίο του Παβολίνη είναι ο πέμτος τόμος μιας Λατι-
κής Βιβλιοθήκης που βγαίνει στο Μιλάνο, και διευθυντής
της είναι ο Πάσκολης, ο πιο έπίσημος ποιητής της Ίτα-
λίας, ύστερ' από τον Καρντούτση. Για την καινούρια αυτή
έκδοση η «Κριτική Έπιθεώρηση» του Παρισίου, στο τε-
λευταίο της φυλλάδιο της περασμένης χρονιάς έχει άρ-
θρο του Ψυχάρη. Το πιο πολύ μέρος του άρθρου αυτού το
μεταφράζουμε' έδώ

«Ο κύριος Παβολίνης, καθηγητής του Ίνστι-
τούτου για τ' Ανώτερα Μαθήματα στη Φλωρεντία,
έφησε για μια στιγμή την ιδιαίτερη δουλειά του—
είναι φημισμένος ιντιανολόγος—για να επιχειρήσει—
δέν είναι δά πρώτη φορά—μια πρωτότυπη έργασία
στον κύκλο της νέας ελληνικής γλώσσας. Μπορεί
μάλιστα να του την καταλογίσουνε για σφάλμα
αυτή την πρωτοτυπία του. Ξέρετε, κατά δύο τρό-

κάθε άστυκή, λαϊκή υπόσταση και γ' του έλειπε
μια πνευματική άριστοκρατία σαν εκείνη που άπο-
τελούσε την ίπποτική τάξη στη ρωμανική δύση. Ό-
λες αυτές οι θεμελιώδεις διαφορές έξηγούνται από τον
ανατολικό χαρακτήρα της βυζαντινής φύσης που πα-
ρουσιάζεται στον έρευνητή όλοένα καθαρότερος και
που ο συγγραφέας αυτής της μελέτης τον έχει τονίσει
στην ιστορία του της βυζαντινής και νεοελληνικής
φιλολογίας. Το Βυζάντιο ήταν άποξενωμένο όλοτετα
από τη δύση κι' είχε γυρισμένη πάντα την όψη
του προς την άνατολή περισσότερο. Αυτό τα λέει όλα:
λέει πως ούτε καμιά λαϊκοεθνική γλώσσα μορφώ-
θηκε, ούτε θρησκευτικά μυστήρια, ούτε πολιτισμός
αναγέννησης αναπτύχθηκε—μ' ένα λόγο, πως έλειπαν
όλα εκείνα τα στοιχεία που ήταν το θεμέλιο του δι-
κού μας νεώτερου πολιτισμού. Και σ' αυτόν τον κό-
σμο τον άποξενωμένο στο βάθος τόσο από την κλα-
σική όσο κι από τη μεσαιωνική εθνική υπόσταση
κρέμεται τώρα, σαν την άράχνη στην κλωστή, ένα
μαραμένο άναχρονιστικό πλάσμα στην καθαρά ύλική
παράδοση της αρχαιότητας: ο λόγιος κλασικισμός,

που, κι αν θέλετε, κατά τρεις, δημοσιεύει κανείς
δημοτικά τραγούδια· ή αλήθεια είναι πως δε γνω-
ρίσαμε σχεδόν, ως την ώρα, παρά τον τρίτο μονάχα
τρόπο. Ο περιμαζωχτής πηγαίνει στον ένα και
στον άλλο τόπο και προμηθεύεται, όπως όπως, κεί-
μενα· τα κείμενα αυτά του παραδίνονται, τις πιο
πολλές φορές, στο χαρτί· δηλαδή γραμμένα από
άνθρωπο, που ξέρει βέβαια να γράφει, μά δεν ξέρει
—παρά σπανιώτατα—νακούση. Δάσκαλοι καλοθε-
λητές, οι γραμματισμένοι του χωριού, σημειώνουν
όπως όπως τα γεννήματα της δημοτικής Μούσας.
Μάλιστα συχνά συμβαίνει ο ίδιος ο εκδότης να τα
γράφει, χωρίς να προσέχει διόλου στη σωστή φωνο-
λογική γραφή του τραγουδιού ή του παραμυθιού. Με
τη μέθοδο αυτή είναι καμωμένες οι πιο πολλές συλ-
λογές που κατέλαγες τους πρόχειρους, αν όχι τέλειους,
βρίσκονται στο βιβλίο του κ. Παβολίνη, οι συλλογές
του Τομαζέου, του Μαρκέλλου, του Kind, του Χα-
σιώτη, του Σακελλάριου, της «Πανδώρας», του
«Παρνασσού», του Γιανναράκη, του Αραβαντινού,
του Αύβοι. Όμως με την περίφημη συλλογή του
Πάσσωβ, στα 1860, που τόσα πολλά έχει κανείς
να πη. γι' αυτή, άρχίζει άλλη μέθοδος· δείχνοντ' εκεί
παραλλαγές, βρίσκονται κριτικές παρατηρήσεις· ύ-
παρχει ή έπιστημονική επίδειξη. Όχι βέβαια όλα
κέρη ή έπιστήμη, ίσως γιατί ο Πάσσωβ έκαμε το
βιβλίο του χωρίς να ταξιδέψει στην Ελλάδα. Μά ή
άρχη είναι καλή· κι από την άρχή αυτή έπρεπε να
παίρνουν παράδειγμα οι περισυλλέχτες των δημοτι-
κών τραγουδιών. Με άλλους λόγους, τη δεύτερη αυτή
μέθοδο την κάνει ένα σωστό σε όλα του ξαναδό-
σιμο του δημοτικού λόγου. Αυτή είναι ή θεωρία·
δέν μένει παρά να την εφαρμόσεις.

Υπαρχει κ' ένας άλλος τρόπος, τόσο παλιός
και λησμονημένος, που μάς φέινεται σήμερα όλος
διόλου νέος· ο τρόπος του Φωριέλ. Τα δημοτικά
κείμενα δέν μαρτυρουν μόνο για το λόγο και για την
ιστορία ενός λαού· μαρτυρουν και για την ψυχή του.
Παράπλευρα με τη λαογραφική σημασία τους στέ-
κεται, όμοια δυνατή, και ή σημασία τους ή φιλο-
λογική. Πρό πάντων για τη νέα Ελλάδα είναι κάτι
σπουδαιότατο ή σημασία αυτή· εκεί βρίσκεται ή
πηγή της νέας φιλολογίας της.

Και για τούτο είναι πρωτότυπη επιχείρηση του
Παβολίνη που δημοσιεύει το έργο του Τομαζέου,
μαζί με τα σχόλια της πρώτης έκδοσης. Ο Παβο-
λίνης φρόντισε προσεχτικά να μάς ξεχωρίσει τα τρα-

γούδια, μαρτυρημένα κλάδος, χωρίς φύλλο
πράσινο, χωρίς ένα πρωτογενές λαϊκό δράμα, ένα
τρύφερό έρωτικό τραγούδι, ένα σκοπό τροβαδούρου,
έν' αυλικό, άστικό ή έν γένει κοσμικό ποίημα. Ότε
Πετράρχης, ότε Ραμπελαί, ότε Chaucer, ότε
Βόλφραμ και Βάλτερ. Έξαιτίας αυτού ένα πλήθος
από θεολογικά μορφωμένους παρά ποιητικά αίσθανό-
μενους θρησκευτικούς ποιητές, ακόμα και μέσα σ'
αυτούς κανέναν Αμβρόσιο, πολύ λιγότερο ένας
Δάντης.

Βλέπει κανένας πως ήταν ένας τέλειος άνόργανος,
όρθολογικοσχαλαστικός πολιτισμός με νοθογένητο χα-
ρακτήρα, ότε αρχαίος, ότε μεσαιωνικός, ότε άρι-
στοκρατικός, ότε δημοκρατικός, ότε ευρωπαϊκός,
ότε άνατολικός, ένας πολιτισμός χωρίς ψυχή και
φαντασία, που στη θέση της σκέψης είχε το δόγμα
χωρίς αληθινή κοσμική και χωρίς αληθινή θρησκευ-
τική χαρά, ότε καθαρά μοναστικός, ότε καθαρά
άνθρωπιστικός. Μόνο σ' ένα ήταν συνεπής, σ' όλη-
θρια έννοια φυσική, στην εκπλήρωση της ιδέας του
Καισαροπαπισμού.

γούδια και τα διστιχα που είναι από τον Τομαζέο,
και κείνα που έβγαλε ο ίδιος. Μά ένας ο νους και
των δυο έκδοτων. Δέν φροντίζουνε για τη γλώσσα
των καιμένων αυτών. Το βιβλίο του περιέχει την
ιταλική μετάφραση του Τομαζέου ή τη δική του,
και διάφορες παρατηρήσεις, πότε του ενός πότε του
άλλου, μονάχα για τη φιλολογική όμορφιά των
κομματιών αυτών.

Αξίζει τον κόπο να παρακολουθήσει κανείς τον
Τομαζέο ανάμεσα σε όσα παρατηρεί. Θυμίζουν κά-
πως την εποχή που ζούσε ο συγγραφέας τους. Ένας
άνθρωπος που πέρασε τη μισή του ζωή στη φυλακή
για μια μεγάλη ιδέα με το δικό του μεταχειρίζε-
ται ύφος ένθουσιαστικό και κάπως φουσκωμένο. Φα-
νερώνεται ή ιδέα, αυτή, με όλο το άδολο μιας ώ-
ραίας ψυχής, άμέσως από τον πρόλογο που επιγρά-
φεται: *Al cuore de miei Lettori*. Ο Τομαζέος, στην
ώραία ιταλική γλώσσα, ώραία από μια καταδική
της και άπόλυτη όμορφιά, δέν φιλαργυρεύεται τα
έγκώμια για τη δημοτική Έλληνική Μούσα· πάντα
βλέπει σωστά, αν και κάποις του λόγια μπορούσανε,
στούς δειλούς έμάς, να φανούνε υπερβολικά. Κάτου
από τη ρητορική του ύπαρχει γούστο και αλήθεια.
Ας διαλέξουμε μερικά παραδείγματα.»

Κ' εξακολουθεί ο Ψυχάρης, διαλέγοντας με-
ρικά παραδείγματα απ' όσα αναφέρει ο Τομαζέος
για να δείξει την έντύπωση του ύφους που κάποτε
γεννούν όρισμένοι στίχοι από τα δημοτικά τραγού-
δια μας, συγκρίνοντάς τους με άνάλογους στίχους
από ξένες τεχνικές φιλολογίες, και πρό πάντων το-
νίζοντας το θαυμασμό του προς τα σύνθετα της δη-
μοτικής μας, καθώς είναι λ. χ. το *αντρώγιο*, ή τα
σύνθετα *οφρανοθάλασσο* και *πρασινόεφκο*. Και
σχετικά με τα δυο αυτά σύνθετα, και με χίλια δυο
άλλα, σημειώνει ο Ψυχάρης: «Βέβαιο πως ή εύκο-
λία αυτή, που τη φύλαξε ή νέα Έλληνική, να
πλάθι σύνθετα, ζευγαρωτά, δέν παρασταίνει ένα
γεγονός γραμματικό και μόνο· τούτο είναι μαζί και
γεγονός ήθικό, και δείχνει κάποτε, με γραφικό τρό-
πο, ένα ξεχωριστό κοίταμα του έξωτερικού κόσμου».

Το βιβλίο του Τομαζέου και του Παβολίνη εί-
ναι γιογάτο και με παραδείγματα συγκριτικά των
δημοτικών μας τραγουδιών με άλλες φιλολογίες· και
παραλληλίζονται οι αυτόματοι δημοτικοί τραγουδι-
στάδες μας προς ποιητές γνωστούς και περίφημους.
Για τη σύγκριση αυτή αναφέρονται, είτε άπλως
είτε με παραδείγματα, πεζογράφοι και ποιητές καθ-

Με αυτόν τον άξιοπερίεργο, μιχτό, ύπερ και μισο
πολιτισμό διαστίχθηκαν, ως το πούμε έτσι, οι νέες βάρ-
θαρες φυλές που ξεχύθηκαν από την Ασία και ή
έργασία για την εξακρίβωση των ίχνών αυτού του
διαστιγμού έχει για την ψυχολογία πολύ θέλητρο
και για τη θεωρία του γνωρισμού είναι αναγκαία αν
κι όχι πολύ εύχρηστη αισθητικά.

Αυτή ή εξέταση έξηγει κατά πρώτο ένα σπου-
δαίο καθολικό γεγονός των λαών που μεγάλωσαν
στη σφαίρα του βυζαντινού πολιτισμού· το άμεσο
άντιπαράθεμα από αντίθεσεις και αντίφασεις, στην
πολιτιστική, στην κοινωνική και πνευματική ζωή.
Αν πάρουμε π. χ. τους Ρώσους, άπαντούμε το με-
γαλύτερο αυτοκρατορισμό και γραφειοκρατία που
μπορεί να φαντασθί κανείς κοντά στον ως την
αδράνεια, και εύκολοεπιρέαστο χαρακτήρα· ακόμα
την πιο έκλεπτυσμένη διαφορά στις λεγόμενες άνώ-
τερες τάξεις κοντά στην παιδική άφέλεια και την
τέλεια ήθική υγεία του λαού· έναν άψυχο έκκλησια-
στικό δογματισμό κοντά σε μια βαθιά θερμότητα ή
σθήματος στο λαό κι' έναν ισχυρό σκεπτικισμό στούς

λογῆς καὶ κάθε λαοῦ ὁ Διδερῶ, ὁ Ὁράτιος, ὁ Ὀμήρος, ὁ Βιργίλιος, ὁ Φόσκολος μὲ στίχους ἀπὸ τὰ «Μνήματα», τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, ὁ Γκάϊμπελ, ὁ Μπωμαρσαί, ὁ Βοκκάκιος, ὁ Σαϊξπέρ, ὁ Μουσαῖος, ὁ Κάτουλλος, ὁ Μπαίρον. Ὁ Ψυχάρης βάζει κοντὰ σ' ὅλα αὐτά, καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Βωδελαίρ, τοῦ Οὐγκώ, καὶ πῶς πολὺ ἀπ' ὅλους, καὶ πολὺ σωστά, τοῦ Ἀϊνε, ποῦ ὄχι στίχοι τοῦ μόνο παρμένιο ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, μὰ ὅλη του ἡ ποιητικὴ τέχνη ζωηρὰ θυμίζει τὴν ἀσυνείδητη τέχνη τῶν ἀθανάτων τραγουδιῶν μας.

«Βρίσκει κανεὶς ὅλες τὶς χορδὲς τῆς λύρας σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια, ἀκόμα καὶ κάποια ἀόριστη ὁμοιότητα μὲ τὶς δυὸ ψυχὲς τοῦ Γκαίτε στὸ Φάουστο. Δὲν μπορῶ ὅλα ἐδῶ νὰ τὰραδιάσω. Σημειῶνω μόνο μιὰ προσωπικὴ μου ἐνθύμηση. Ἐνας βουτηχτὴς ἀπὸ τὴν Κάλυμνο, ποῦ τὸν ἀπάντησα μιὰ μέρα στὰ νερά τῆς Πάρου, μοῦ διηγόνταν πῶς ἐκεῖ ποῦ ψάριε τὰ σφυγγάρια του μέσα στὴ θάλασσα, συνήθιζε, νέος ὅταν εἶταν, νὰ κἀνῃ, ἐκεῖ μέσα, στίχους γιὰ τὴν ἀρρεβωνιαστικιά του. «Τοὺς στίχους ποῦ τῆς ἔκανα, μοῦλεγε, τοὺς ἄκουγε ἐκείνη, στὴν ἴδια στιγμή». Εἶναι ἡ ζωντανὴ παράσταση τοῦ τραγουδιοῦ (βλέπε σελ. 144 τοῦ βιβλίου) ποῦ αἰσθάνεσαι πόσο ποιητὴς εἶναι ὁ λαὸς αὐτὸς στὴν καθημερινή του ζωὴ, ἀφοῦ μέσα στοὺς στίχους του δὲ μὲς ζηγᾷ μὴνάχα τὴν καρδιά του, μὰ ὅλα τῆς ζωῆς του τὰ περπατήματα.

Θὰ προτιμῶσα γαλλικὰ νὰναφέρω μερικὰ δείγματα ποῦ σημείωσα ἀπὸ τὴ χαριτωμένη αὐτὴ συλλογὴ. Ἐπεσε μιὰ τέτοια νᾶχουμε καὶ μεῖς στὴ γαλλικὴ γλῶσσα μὲ τὸν ἴδιο νοῦ καμωμένη, μὲ τὸ ἴδιο φιλολογικὸ σύστημα, σὲ μετάφραση ὅμοια ἀρμονική, γιὰ νὰ μπορῇ κανεὶς μ' εὐχαρίστηση νὰ πάρῃ ἀπ' αὐτή. Ταίριαζει νὰ προστεθῇ ἐδῶ πῶς ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα κατέχει ἄξιοθάμαστα μέσα γιὰ νὰ μὲς ἀποδώσῃ τὰ ἀσύγκριτα σύνθετα τῆς νέας ἑλληνικῆς γλῶσσας ποῦ συχνὰ βραστᾶνε μέσα τους ὁλόκληρο κόσμος, καθὼς φαίνεται: στὴ λέξη οὐρανοθάλασσο ποῦ παραπάνω σημειώσαμε. Ὁ κύριος Παβολίνης στὸν ἀξιοσπούδαστο καὶ γιομάτο ἀγάπη πρόλογό του, γιὰτ' εἶναι ἐρωτεμένος μὲ τὴ νέα ἑλληνικὴ, μνημονεύει τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ Φωριέλ γιὰ τὴ γλῶσσα τούτη: «Δὲν τῆς λείπει τίποτε (τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας) γιὰ νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τώρα ὡς ἡ ωραιότατη γλῶσσα τῆς Εὐρώπης» καὶ ἀκόμα εἶναι γλῶσσα ποῦ ἐπιδέχεται τελειοποίησιν

μορφωμένους.

Αὐτὲς τὶς ἀσυμβίβαστες ἀντιθέσεις μπορεῖ νὰ τὶς ἐννοήσῃ κανεὶς ὅταν ξέρεῖ πῶς οἱ σκουριὲς τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ βρίσκονται ἐδῶ κοντὰ στὸ καθαρὸ μέταλλο τῆς ἐθνικότητος, ὅσο ἡ τελευταία δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὶς ἀφομοιώσῃ οὔτε νὰ τὶς πετάξῃ ἀπὸ πάνω της· ἐτοὶ βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἕνα δισμὸ πολιτισμοῦ ποῦ στοὺς πολιτειακοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς διατηρήθηκε ἀκόμα, ἐνῶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ ὅλων σχεδὸν τῶν λαῶν αὐτῆς τῆς σφαίρας πολιτισμοῦ, Ρούσσους, Ρουμῶνους, Νοτιοσλάβους καὶ Ἑλλήνες πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπερνικημένος. Καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερνίκηση φανερώνεται καθαρότερα, βρίσκει τὴν τυπικὴ της διαμόρφωση στὴ φιλολογία. Τὴν κυριώτερη οὐσία της σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀποτελεῖ στὴν πρώτη φάση της ἡ κυριαρχία τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος καὶ οἱ ἐπιδράσεις της, στὴ δευτέρῃ ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν κυριαρχία αὐτὴ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἐν μέρει τῆς εὐρωπαϊκῆς Δύσης, ἐν μέρει τῆς τοπικῆς ἐθνικότητος.

πὶο πολὺ ἀπὸ ἄλλες». Καὶ προσθέτει ὁ ἴδιος Παβολίνης:

«Μὰ ἡ γλῶσσα ποῦ μὲ κείνη ὁ ἥρωας μπορεῖ νὰ μιλῇ πρὸς τᾶλόγο τοῦ ἔτσι:

Μαῦρε μου γοργογόνατε καὶ ἀνεμοκυνλοπόδη
δὲν ἔχασε τὸ δικαίωμα νὰ βαλθῇ ἀράδα μὲ τὶς τελειότερες καὶ μὲ τὶς ἐκφραστικώτερες γλῶσσες τοῦ κόσμου».

Π.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΔΥΟ ΕΙΚΟΝΟΥΛΕΣ

Εἶχε τελειώσῃ τὸ θέατρο καὶ μὲ τὴν ὑστερὴ νότα ὁ κόσμος εἶχε ἀρχινήσῃ νὰ φεύγῃ. Ὁξω ἔβρεχε, νυχτιὰ χειμωνιάτικη καὶ ἡ ὥρα περασμένη. Ὁ θόρυβος τῆς βροχῆς ἀνακατεῦνταν μὲ τὸ θόρυβο ἀπὸ τὶς διαφορὰς ὁμιλίας καὶ τὰ ζωηρὰ γέλια ἐκείνων, ποῦ ἀφοῦ ἀπολάψανε δυὸ-τρὶς ὥρες τὸ θέατρο διασκεδάζοντας, ἔφρουγαν ἡσυχῇ καὶ εὐχαριστήμενοι, γιὰ νὰ πᾶνε ἀφρόντιστα ἄλλοι στὰ σπίτια τους, καὶ ἄλλοι σὲ κάποιο ἄλλο μέρος, ποῦ πάντα διασκεδάζουν τοὺς περιμένει.

Ἵστεροι ἀπ' ὅλους κατέβαινε ἐν' ἀντρόγυνο· κείνη πλουσιοντυμένη, πολὺ νιὰ καὶ κείνος τυλιγμένος σ' ἕνα χοντρὸ πανωφόρι. Μόλις βγήκαν ἔξω προσέβλεπε ἀμέσως τὴ βροχή.

— «Βρέχει, Νέλλη, καὶ δὲν εἶπαμε στ' ἀμάξι νὰ μὲς περιμένῃ».

— «Καὶ δὲν εἶν' εὐκολο νὰ βροῦμε δῶ κανένα; θὰ χαλαστῇ τὸ φόρεμά μου» εἶπε κείνη κοιτάζοντας τὸ φουστάνι της, ποῦ φαίνονταν κάτου ἀπὸ τὸ γιομάτο γουνερικὰ πανωφόρι της γαρνιρισμένο μὲ σπάινες καὶ ἀκριβὲς νταντέλλες.

— «Τὸ ζήτημα εἶναι, ποῦ μπορεῖς ν' ἀρρωστήσῃς μ' αὐτὴ τὴν ὑγρασία· δὲν τυλίγεσαι περσότερο; Γι' ἀμάξι μὴ φαίνεται δύσκολο, γιὰτ' εἶν' ἡ ὥρα περασμένη».

— «Δὲ μποροῦμε ὅμως νὰ κουνηθοῦμε καὶ ἀπὸ δῶ, γιὰτὶ βρέχει πολὺ, δὲν εἶν' ἔτσι, Τάκη;» καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι της νὰ τὸν κοιτάξῃ, ἐνῶ ἡ φωνὴ της εἶχε τὸν χαϊδάριχο τόνο γυναικῆς πολὺ χαϊδεμένης. Μὲ τὸ κίνημα, ποῦ ἔκαμε, παραμερίστηκε λιγάκι τὸ σιαλάκι τοῦ κεφαλιοῦ της καὶ φάνηκε ἡ

λάμψη ἀπὸ τὸ διαμαντένιο σκουλαρῆκι της.

— «Καὶ μὲ μοῦ φαίνεται ἀδύνατο, χρυσὴ μου», τῆς ἀπάντησε κείνος μὲ γλυκάδα.

Τὴν ἴδια στιγμὴ τοὺς κοντοζύγωσε δειλά, δειλά, μιὰ φτωχογυναίκα, σκεπασμένη μὲ κουρέλλια. Ἐνα σιάλι παλιὸ ἐκρούεε τὰ μαλλιά της καὶ μεγάλο μέρος τοῦ προσώπου της· ἀπὸ τὸ λίγο ὅμως ποῦ φαινότανε ἔδειχνε, πῶς εἶταν πολὺ νιὰ μὲ γλυκεῖα καὶ συμπαθητικὰ μορφή.

— «Ἐλεῆστε με, ἀφεντικά, ἔτσι νὰ χαρῆτε ὅ,τι ἀγαπᾶτε».

Προσηλωμένοι ὅμως οἱ δύο τοὺς στὸν ἑαυτὸ τους καὶ στὴ γλυκάδα τῆς κουδίντας τους δὲν τὴν ἄκουσαν.

Κείνη στάθηκε δειλὰ πίσω τους, καμαρώνοντας τὴν πλουσιοντυμένη κείνη γυναῖκα, χωρὶς κανεὶς νὰ μπορῇ νὰ νοιώσῃ, ἐν τῷ βλέμμα της τὸ ταπεινὸ, φαίνονταν κανένα σημάδι φτόνου, ἢ μονάχα εὐχαρίστηση, ποῦ ἂς εἶναι καὶ ἀπὸ μακριὰ ἀγγίζει τὸν πλοῦτο καὶ μεθοῦσε ἀπὸ τὶς γλυκὲς μυρουδιὰς ποῦ εἶταν γιομάτα τὰ φορέματα τῆς ἀρχόντισσας.

— «Δὲ στενοχωροῦμαι παρὰ γιὰ σένα, Νέλλη, μὴ μοῦ ἀρρωστήσῃς».

Ὁ στερνὸς λόγος τοῦ ἔκαμε τὴ ζητιάννα νὰ συνέρθῃ καὶ μὲ τὴ σερνάμενη φωνή της ξανάπε ἀναστενάζοντας:

— «Ἐλεῆστε με, ἔτσι νὰ συχωρεθοῦν τὰ πεθαμένα σας».

Ἡ Νέλλη γύρισε τότες νὰ τὴν κοιτάξῃ καὶ τραβήχτηκε λιγάκι μὴ τυχὸν ἀγγίξῃ τὸ κάτασπρε πανωφόρι της στὸ βρώμικο φόρεμα τῆς φτωχῆς, ἐνῶ κείνος κλονώντας μικρὸ μορφασμὸ γιὰ τὴν ἐνόχληση, μηχανικὰ βάλθηκε νὰ ξεκουμπώσῃ τὸ πανωφόρι του, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ πορτοφόλλι του καὶ τὴν ἐλεῆσῃ.

— «Μή, Τάκη, θὰ κρυώσῃς, εἴσουν ζεστός καὶ δῶ φυσάει, κουμπώσου πάλι» τοῦπε ἡ γυναῖκα του μὲ γληγοράδα καὶ τοῦ κράτησε τὸ χερί μὲ τὸ φόβο καὶ τὴ φροντίδα, ποῦ ἔχουν ὅσοι ἀγαπᾶνε γιὰ τὴν ὑγεία τῶν ἀγαπημένων.

— «Ἐλεῆστε με, ξανάπε ἡ ζητιάννα, ἔχω τὴ μάνα μου ἀρρωστη καὶ δυὸ ἀδέρφια ἀνήλικα».

Μὰ δὲν τὴν πρόσεξαν, γιὰτὶ κείνη τὴ στιγμὴ ἀκούστηκε θόρυβος καὶ σκεδὸν τὴν ἴδια στιγμὴ φάνηκε ἐν' ἀμάξῃ, ποῦ γλήγορο, γλήγορο, γύριζε στὸ σταῦλο.

— «Ἀμαξά...»

Τ' ἀμάξι σταθῆκε.

— «Εἶναι πολὺ ἀργά, ἀφεντικό, καὶ τ' ἄλογα

Μὲ μιὰ συγκριτικὴ παρατήρηση τῶν φιλολογίων αὐτῶν ἀναγνωρίζει κανεὶς μιὰ ἐκπληκτικὴ οἰκογενειακὴ ὁμοιότητα στὸ γενικὸ χαραχτήρα τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ποιημάτων ποῦ ἔχει τὴν πηγὴ της στὴ σφαῖρα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Σ' ὅλες τὶς ἀνταρτολικὲς φιλολογίαις εἶναι κοινὸ, ὡς βυζαντινὴ κληρονομία, τὸ μὴ λαϊκοεθνικὸ τῆς ἀρχῆς τους καὶ τὸ ἀνόργανο τοῦ ξετυλίγματος τους· ὅπως στοὺς βυζαντινοὺς, ἔτσι καὶ στοὺς σλάβους, ρουμῶνους καὶ νεοῖλληνας διαδόχους τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ διάπλαση τῆς φιλολογικῆς γλωσσικῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου της προῆλθε ἀπὸ πάνω καὶ ὄχι ἀπὸ κάτω, γιὰτὶ οἱ κύριοι φορεῖς τῆς φιλολογικῆς παράδοσης εἶταν ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ ὑπαλληλία καὶ ἀστικὴ τάξις δὲν ὑπῆρχε.

Ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα τῶν ὀρθόδοξων σλάβων, ὅσο εἶχαν αὐτοὶ μιὰ φιλολογικὴ παραγωγή, εἶταν ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ 19οῦ αἰῶνα ἡ ἀρχαία βουλγαρικὴ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα καὶ στοὺς Σέρβους καὶ στοὺς Ρούσσους καὶ ἐν μέρει καὶ στοὺς Ρουμῶνους· οἱ τελευταῖοι μόρφωσαν τὸν 17ο αἰῶνα μιὰ δική τους

ἐθνικὴ γλῶσσα ποῦ ἐννοεῖται μάλιστα στὸν 19ο αἰῶνα ἔγινε φιλολογικὴ. Οἱ Βούλγαροι ποῦ βιάζαν στὴ κορφή τοῦ ἀρχαίου σλαβικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὑπόταξαν πνευματικῶς καὶ τοὺς Ρουμῶνους, ἅμα ἔχασαν τὴν αὐθυπαρξία τους, ἐπέσαν στὴ σφαῖρα τοῦ ἑλληνοβυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐσκυφν μαζὶ μὲ τοὺς Ἑλλήνες στὸ ζυγὸ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς γλῶσσας ποῦ εἶναι καὶ σήμερ' ἀκόμα τὸ καθαρώτερον μορφή ἐπίσημη γραπτὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ στὸ ἀναμεταξύ οἱ Βούλγαροι γλωσσικῶς ἀπόχτησαν πάλι τὴν αὐθυπαρξία τους. Βλέπει κανεὶς ὅτι ἡ ἀνατρέχουσα στὸ Βυζάντιο ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα ἐφάρθηκε σὰν ξένον δέμας στὸ κορμὶ τῶν ἀνατολικῶν καὶ μεσημβρινῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τόσο σφιχτὰ κολλήθηκε σ' αὐτὸ ὥστε μάλιστα στὸν 18ο αἰῶνα ἔρχισε τὸ τελειωτικὸ ξεκόλλημά της.

Μετάφρ. Κ. Χ.

(Στὸ ἄλλο φύλλο τελειώνει)